

Γράφοντας Περίληψη

1. Σημειώσεις από γραπτό λόγο

Ο λόγος για τον οποίο καταφεύγουμε στις σημειώσεις είναι ότι αποτελούν την πρώτη ύλη για την περίληψη. Επειδή λοιπόν ο αντικειμενικός στόχος μας είναι τελικά να συντάξουμε μία όσο το δυνατόν περισσότερο άρτια περίληψη ενός δοσμένου κειμένου, πρέπει να εργαστούμε συστηματικά κατά παράγραφο, εντοπίζοντας τα βασικά νοηματικά σημεία και κρατώντας σημειώσεις, ώστε στο τέλος να συγκεντρώσουμε τα κύρια σημεία ολόκληρου του κειμένου.

Γενική μέθοδος:

- * Εντοπίζουμε τη θεματική περίοδο και ταυτίζουμε το θέμα της παραγράφου.
- * Εντοπίζουμε και υπογραμμίζουμε τα κύρια σημεία για το νόημα της παραγράφου, κυκλώνουμε τις λέξεις-κλειδιά και τους διαρθρωτικούς όρους του κειμένου.
- * Χρησιμοποιούμε τις λέξεις-κλειδιά για να αποδώσουμε το νόημα της παραγράφου σε σύντομες φράσεις.
- * Αποδίδοντας τα σημαντικότερα σημεία, αποφεύγουμε την επανάληψη αυτούσιων φράσεων του κειμένου.

- * Προσέχουμε επίσης τη σωστή απόδοση της οργάνωσης του κειμένου με βάση τους διαρθρωτικούς όρους.

Προσοχή:

- * Αν η παράγραφος δεν περιλαμβάνει θεματική περίοδο, επισημαίνουμε το θεματικό της κέντρο και το αποδίδουμε με πλαγιότιτλο.¹
- * Εάν η παράγραφος περιέχει κάποια σύγκριση ή αντίθεση, αυτή θα πρέπει να καταγραφεί πιο διεξοδικά (όροι σύγκρισης/διαφορές).

Διαρθρωτικοί όροι:

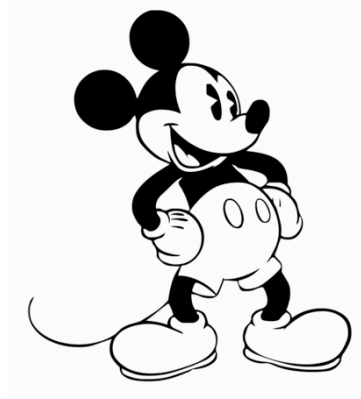
Διαρθρωτικές λέξεις ή **όροι** ονομάζονται οι λέξεις που συνδέουν/διαρθρώνουν τμήματα λόγου όπως φράσεις, προτάσεις, περιόδους, παραγράφους κτλ., διαμορφώνοντας τη λογική συνοχή του.

Όταν κρατούμε σημειώσεις, καλό είναι να επισημαίνουμε τις διαρθρωτικές λέξεις/φράσεις. Πρόκειται για τις λέξεις με τις οποίες συνήθως δηλώνεται:

- α) το **αίτιο-αποτέλεσμα**: *επειδή, διότι, έτσι, γι' αυτόν τον λόγο, εξαιτίας, σ' αυτό οφείλεται..., ώστε, κατά συνέπεια, κτλ.*
- β) η **αντίθεση-εναντίωση**: *αλλά, όμως, ενώ, ωστόσο, από την άλλη πλευρά, παρόλ' αυτά, αντίθετα, εντούτοις, κτλ.*
- γ) η **χρονική σειρά**: *ύστερα, έπειτα, αρχικά, προηγουμένως, εντωμεταξύ, στη συνέχεια, ακολούθως, κατόπιν, προτού προχωρήσουμε... κτλ.*
- δ) η **προϋπόθεση-υπόθεση**: *αν, εκτός αν, εφόσον, ενδεχομένως, πιθανόν, σε περίπτωση που, κτλ.*
- ε) η **επεξήγηση**: *με άλλα λόγια..., ειδικότερα, πιο συγκεκριμένα, αναλυτικότερα, δηλαδή, με όσα είπα προηγουμένως εννοούσα..., εδώ εννοώ ότι..., για να γίνω σαφέστερος... κτλ.*
- στ) η **έμφαση**: *σημασία έχει, κυρίως, πάνω απ' όλα, θα ήθελα να τονίσω το εξής..., είναι αξιοσημείωτο ότι..., θα πρέπει να υπογραμμίσω... κτλ.*
- ζ) το **παράδειγμα**: *παραδείγματος χάρη, λόγου χάρη, για παράδειγμα κτλ.*
- η) η **απαρίθμηση**: *πρώτα-πρώτα... δεύτερο..., α)... β)... γ)..., το τρίτο επιχείρημα... κτλ.*

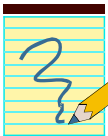
¹ **Πλαγιότιτλος** ονομάζεται η φράση που τοποθετείται συνήθως με πλάγιους χαρακτήρες ως τίτλος μιας παραγράφου ή ενότητας που περιλαμβάνεται σε ένα ευρύτερο κείμενο.

- θ) η **σαφής διάρθρωση**: αφενός... αφετέρου, από την άλλη μεριά, πρώτ' απ' όλα, το κείμενό μου χωρίζεται σε τρία μέρη: στο πρώτο... κτλ.
- ι) η **συγκεφαλαίωση**: για να συνοψίσουμε..., τελικά θα λέγαμε..., καταλήγοντας, ολοκληρώνοντας..., συμπερασματικά θα λέγαμε ότι... κτλ.
- ια) η **πρόσθεση λόγου**: επίσης, επιπλέον, εξάλλου, ακόμη, άλλωστε... κτλ.
- ιβ) το **συμπέρασμα**: λοιπόν, επομένως, κατά συνέπεια, το συμπέρασμα είναι... κτλ.
- ιγ) η **απαρίθμηση**: πρώτον, δεύτερον, τρίτον,... α), β), γ),... 1), 2), 3),... κτλ.

Μίκυ, ο πολιτικός

Πώς γεννήθηκε ο διάσημος ήρωας

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΣΗΜΕΙΩΣΩΝ

- ❶ Μελετήστε το κείμενο της σελίδας 77 του βιβλίου και προσπαθήστε να εντοπίσετε τα κύρια σημεία του και να κρατήσετε σημειώσεις. Για να κρατήσουμε σωστές σημειώσεις θα πρέπει να προσπαθήσουμε να αποφύγουμε την αυτούσια επανάληψη φράσεων του κειμένου. Σκοπός μας είναι να συμπεριλάβουμε το κύριο νόημα της παραγράφου σε ελάχιστες λέξεις, χωρίς να διαφύγει κάτι σημαντικό.
- ❷ Μελετήστε το κείμενο με τον τίτλο «Μίκυ, ο πολιτικός» και προσπαθήστε να κρατήσετε σημειώσεις.
- ❸ Κρατήστε σημειώσεις από το κείμενο του Ν. Τσιφόρου «Πριν μπούμε στο ψητό».
- ❹ Κρατήστε σημειώσεις από το κείμενο «Αυτόματοι μεταφραστές».
- ❺ Κρατήστε σημειώσεις από το κείμενο «Ευρώ, η χαμένη κόρη της ελληνικής».

Στη δεκαετία του '20, όταν ο διάσημος ποντικός έκανε την εμφάνισή του, η Αμερική ζούσε ακόμη στους τρελούς ρυθμούς της τζαζ. Η ασπρόμαυρη φιγούρα του ποντικού εξέπεμπε, στα πρώτα εκείνα κινούμενα σχέδια, το αισιόδοξο κλίμα της εποχής με τον πιο χαρακτηριστικό τρόπο: ταξιδιάρης, ανοιχτόκαρδος, τρελά ερωτευμένος με τη Μίνι, ο Μίκυ Μάους ήταν ένα γνήσιο τέκνο της «εποχής των ψευδαισθήσεων», ένας από τους χρυσοθήρες των ονείρων που η επόμενη δεκαετία προσγείωσε ανώμαλα.

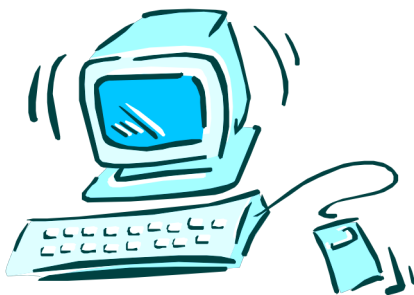
Όταν, δύο χρόνια μετά την κινηματογραφική του πρεμιέρα, έκανε την πρώτη του εμφάνιση στα κόμιξ, τίποτε δεν ήταν ίδιο στον Μίκυ και στην Αμερική. Ο μύθος της περιούσιας χώρας με τους ποταμούς των δολαρίων είχε αρχίσει να καταρρέει μετά από τη μεγάλη οικονομική κρίση της δεκαετίας του '20. Ο ποντικός συνέχισε να πρωταγωνιστεί, αλλά η φιλοσοφία του άλλαξε. Ο Μίκυ εγκατέλειψε την ανέμελη ζωή, ανασκουμπώθηκε και έδωσε προτεραιότητα στη φροντίδα και προστασία του κοινωνικού περιγύρου. Συνέχισε βέβαια να ταξιδεύει μέχρι τα πέρατα του κόσμου, πολεμώντας πειρατές, οδηγώντας με τρόπο ριψοκίνδυνο αμάξια, αεροπλάνα και βαπόρια, ανακαλύπτοντας κρυμμένους θησαυρούς και χαρίζοντας στους αναγνώστες το χαρωπό εισιτήριο για την ονειροπόληση. Όμως, σιγά σιγά ο Μίκυ Μάους άρχισε να περιορίζει την ακτίνα δράσης του και να τριγυρνά όλο και περισσότερο στους δρόμους της γενέθλιας επαρχιακής πόλης του.

Ο Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος δεν μπορούσε φυσικά να τον αφήσει αδιάφορο. Μαζί με τους υπόλοιπους ήρωες του Ντίσνεϋ, ντύθηκε στο χακί και πολέμησε με το γνωστό του θάρρος τις δυνάμεις του Άξονα. Στις ιστορίες της περιόδου εκείνης, ο

Μίκυ συγκρούστηκε αρκετές φορές με τον Μαύρο Πητ, τον Κάππαιν Γύπα και άλλους κακοποιούς οι οποίοι, για τις ανάγκες της εποχής, είχαν φορέσει τον μανδύα του κατασκόπου.

Από τη δεκαετία του '60, ο Μίκυ Μάους, ενταγμένος πλέον στο αστικό τοπίο της μεταπολεμικής ζωής, έχοντας αλλάξει αρκετά στοιχεία του παλαιότερου χαρακτήρα του και έχοντας αντικαταστήσει την πρώτη φορεσιά του (κόκκινο πανταλονάκι που συγκρατούσαν δύο κίτρινα κουμπιά) με ένα κομψό κοστούμι, πορεύθηκε προς τους μοντέρνους καιρούς μας. Ο παλιός τυχοδιώκτης και ενθουσιώδης εραστής που διέλυε τους αντιπάλους του, χρησιμοποιούσε βαριά όπλα, πετούσε βόμβες και μετέτρεπε την οθόνη σε θορυβώδη πεδία μάχης, έδωσε τη θέση του σε έναν πρόσχαρο και προσγειωμένο τύπο, έναν συνεσταλμένο όσο και ευγενή γόη, ένα είδος... γιάπι των τρωκτικών!

Ωστόσο σήμερα, εβδομήντα χρόνια μετά την εμφάνισή του, ακόμη και αν ο πολίτης Μίκυ φαίνεται προσαρμοσμένος στα δεδομένα της σύγχρονης ζωής, φροντίζει πάντοτε να δραπετεύει στους εξωτικούς παραδείσους της ανέμελης περιπέτειας, κάθε φορά που οι σχεδιαστές του προσφέρουν την κατάλληλη ευκαιρία.

Αυτόματοι μεταφραστές

Στην εποχή της τηλεόρασης η κινούμενη εικόνα και ο ήχος έχουν την πρώτη θέση στις επικοινωνιακές προτιμήσεις του κοινού. Πολλοί είχαν προβλέψει τον θάνατο του γραπτού λόγου και εν μέρει επιβεβαιώθηκαν, μια και πολλές από τις πληροφορίες που παίρναμε μέσω του γραπτού λόγου πέρασαν πια στον ήχο και στην εικόνα. Έχει όμως ο καιρός κάτι γυρίσματα! Κανένας δεν είχε μπορέσει να προβλέψει την άνθιση του Ίντερνετ, το οποίο βεβαίως στηρίζεται στον γραπτό λόγο και μάλιστα έξυπνα δομημένο και προσβάσιμο με πολλαπλούς τρόπους.

Το καλό με τον γραπτό λόγο είναι βέβαια ότι προσφέρεται για κάθε είδους επεξεργασία. Για παράδειγμα, μπορούμε να τυπώσουμε ένα κείμενο και να το διαβάσουμε όποτε θέλουμε, μπορούμε όμως να πάρουμε ένα κομμάτι του και να το ενσωματώσουμε σε ένα δικό μας κείμενο. Ακόμη, μπορούμε να το μεταφράσουμε με έναν αυτόματο μεταφραστή. Μην πάει το μυαλό σας σε κάποια ειδική συσκευή. Οι μοντέρνοι αυτόματοι μεταφραστές δεν είναι παρά μεγάλα προγράμματα που «τρέχουν» σε υπολογιστές. Τους τροφοδοτούμε με ένα κείμενο σε μια γλώσσα και μάς παράγουν το ίδιο κείμενο σε μια άλλη με ικανή πιστότητα. Χωρίς να ισχυριζόμαστε ότι οι αυτόματοι μεταφραστές σήμερα είναι επαρκείς, εντούτοις βρίσκονται σε τέτοιο σημείο, ώστε μπορούμε να ελπίζουμε ότι σε μια πενταετία θα είναι επαρκέστατοι για το μεγαλύτερο ποσοστό των συνηθισμένων κειμένων. Βεβαίως, λογοτεχνικά κείμενα, κείμενα με φαντασία και πολλές μεταφορές και παρομοιώσεις θα παραμένουν δυσπρόσιτα σε κάθε μηχανική ευφυΐα, αλλά αυτό δεν είναι προς θάνατο. Τα συνήθη δημοσιογραφικά και εγκυκλοπαιδικά κείμενα ήδη μεταφράζονται με επάρκεια και κάθε μέρα που περνάει οι μεταφραστές γίνονται και καλύτεροι. Σήμερα είναι λίγες οι γλώσσες που υποστηρίζονται και φυσικά είναι αυτές που ομιλούνται από μεγάλο αριθμό ανθρώπων και ανήκουν σε χώρες με μεγάλη οικονομική ανάπτυξη. Έτσι, η αγγλική, η γαλλική, η γερμανική, η ιταλική και η ισπανική γνωρίζουν μεγαλύτερη πρόοδο από τα κινέζικα ή τα ελληνικά. Σταδιακά όμως και καθώς αναπτύσσεται ο κορμός της τεχνολογίας, η προσθήκη νέων γλωσσών θα γίνει πιο εύκολη υπόθεση. Άλλωστε το έργο το είδαμε και με τους ορθογραφικούς διορθωτές, που για χρόνια δεν υπήρχαν στα ελληνικά, ενώ υπήρχαν στις «μεγάλες» γλώσσες — σήμερα η αυτόματη ορθογραφική διόρθωση είναι κανονικό χαρακτηριστικό των επεξεργαστών κειμένου.

Και γιατί να μη γίνεται μετάφραση και στον προφορικό λόγο; Πολύ απλά, η απαιτούμενη τεχνολογία είναι αρκετά πιο δύσκολη. Η αναγνώριση φωνής έχει ακόμη αρκετά χρόνια μπροστά της, ιδιαίτερα σε άλλες γλώσσες πλην της αγγλικής. Επιπλέον, μια αυτόματη μετάφραση πρέπει να βασιστεί στα προγράμματα του γραπτού λόγου. Ο χρόνος λοιπόν που θα χρειαστεί μπορεί να είναι πολύ μεγαλύτερος, χωρίς να υπάρχουν αυτή τη στιγμή σαφείς προοπτικές.

Τους αυτόματους μεταφραστές μπορεί να τους βρει κανείς σε πολλές μεριές στο Διαδίκτυο, όπου υπάρχουν δωρεάν προγράμματα μετάφρασης για τις «μεγάλες» γλώσσες. Αν και ατελείς, οι μεταφραστές αυτοί μας δείχνουν το τοπίο του αύριο, ενώ βεβαίως

είναι και ένα πανέμορφο παιχνίδι για όσους γνωρίζουν δύο γλώσσες, π.χ. αγγλικά και γαλλικά ή αγγλικά και γερμανικά. Πέρα από αυτό όμως μας βοηθούν να συνειδητοποιούμε ότι ο φραγμός της γλώσσας δε θα υπάρχει στις επόμενες γενιές και η επικοινωνία των ανθρώπων θα μπορεί να γίνεται εύκολα με τη χρήση της μητρικής γλώσσας όλων. Σε ένα πιο προχωρημένο επίπεδο, μια τέτοια εξέλιξη σημαίνει και ενδυνάμωση της πολιτισμικής ταυτότητας των μικρότερων λαών, χωρίς αποξένωση από την παγκόσμια κοινωνία του εγγύς μέλλοντος.

Άρθρο του Θ. Σπίνουλα από τον εβδομαδιαίο τύπο, ελαφρά διασκευασμένο.

Νίκου Τσιφόρου,

Τα παιδιά της πιάτσας

[1965] Αθήνα: Έκδοση Ταχυδρόμου.

ΠΡΙΝ ΜΠΟΥΜΕ ΣΤΟ ΨΗΤΟ

Πολλές φορές, επίσημα ή ανεπίσημα, δέχομαι μερικά παράπονα αναγνωστών μου. «Γιατί μεταχειρίζομαι μια γλώσσα παρακατιανή» — μερικοί τη θεωρούνε ακόμα και χυδαία.

Κάθε είδος κειμένου έχει το δικό του ύφος, τον δικό του αέρα και τη δική του γλώσσα. Μ' αυτό θέλω να πω ότι κάθε φορά η γλώσσα ξεκινάει από μια σκοπιμότητα, η σκοπιμότητα όμως αυτή δεν είναι να «εκχυδαϊστεί» η πλούσια σε λεξιλόγιο και εκφράσεις ελληνική γλώσσα, αλλά να δημιουργηθεί μια ατμόσφαιρα. Συμβαίνει λοιπόν η πρόθεση τούτη να παρεξηγιέται από μερικούς αγκιστρωμένους στα θέσφατα,² που παραπονούνται ότι τους τα χαλάμε. Έτσι, προκειμένου στα *Παιδιά της πιάτσας* να μεταχειρι-

² *Θέσφατο* : 1. (πληθ. στην αρχαιότητα) θείες εντολές, χρησμοί. 2. γνώμη, απόφαση που πρέπει να γίνει σεβαστή σαν να προέρχεται από τον Θεό.

στώ ακριβώς τη γλώσσα της πιάτσας,³ δηλαδή τη γλώσσα των ανθρώπων του υπόκοσμου, παραθέτω σαν προκαταβολική συγνώμη τις δικαιολογίες μου και παρακαλώ να μη θιγεί κανένας από αυτήν. Η πραγματική πρόθεση είναι να αποδοθεί η εικόνα του υπόκοσμου στον χρωματισμό που της ταιριάζει και τίποτα παραπάνω.

Ρωτάνε καμιά φορά γιατί υπάρχει υπόκοσμος. Είναι απλό. Γιατί υπάρχει και κόσμος. Η κοινωνία είναι ένα είδος κλίμακα, και οι Ινδοί ακόμα της δίνουνε τα σκαλοπάτια της, στο ψηλότερο τοποθετούνε το βραχμάνο, στο χαμηλότερο τον παρία. Και για να υπάρξει μια κλίμακα ολοκληρωμένη, χρειάζονται όλα τα σκαλοπάτια, αλλιώς δεν θάτανε μια κλίμακα ολοκληρωμένη, θάτανε τ' απάνω τα σκαλοπάτια αιωρούμενα.

Κοντά λοιπόν στους λίγους που διακρίνονται στην κοινωνία, τους μεγάλους σοφούς, τους μεγάλους επιστήμονες, τους μεγάλους στρατιωτικούς, τους μεγάλους καλλιτέχνες, τους πλούσιους και τους επιχειρηματίες, υπάρχουνε σα βάση οι μικρότεροι, κοντά σ' αυτούς οι πιο μικροί, κοντά στους πιο μικρούς οι ακόμα πιο μικροί, μέχρι που να φτάσουμε στο τέλειο ξέφτισμα, που αποτελεί αναγκαστικά τον υπόκοσμο και την αρχική αφετηρία της κοινωνικής υπόστασης. Κοινή συνθήκη όλων είναι η ύπαρξη μέσα σε μια «μη διάκριση». Όποιος την ξεπερνάει, ανεβαίνει ένα, δύο, όλα τα σκαλοπάτια και ξεχωρίζει από τους υπόλοιπους. Έτσι έχουμε τα λίγα ξεχωριστά μέλη, τα λιγότερο ξεχωριστά, τα ακόμη λιγότερο και μ' αυτή την κλιμάκωση φτάνουμε σε κείνους που δεν είναι πια ούτε «ασήμαντοι νομοταγείς πολίτες», αλλά τοποθετούνται ακόμη πιο κάτω κι από την «ανεκτή ύπαρξη». Στον υπόκοσμο.

Για να ξαναγυρίσουμε στη γλώσσα. Πώς δημιουργείται μια γλώσσα; Η πρώτη φωνή που έβγαλε ο άνθρωπος ήταν η φωνή που ειδοποιούσε τον διπλανό του να προφυλαχτεί από κάποιον εξωτερικό κίνδυνο. Από την αυτοσυντήρηση λοιπόν ξεκινάει η δημιουργία μιας γλώσσας και σιγά-σιγά αποκτάει τις λέξεις της, που οφείλονται κι αυτές στην αυτοσυντήρηση. Την εξεύρεση τροφής, την εξεύρεση νερού· όλ' αυτά εκφράζονται με λέξεις. Σιγά-σιγά, κάθε γλώσσα, ανάλογα με τις κοινωνικές ανάγκες, εξελίσσεται και αποκτά τις λέξεις της. Ό,τι υπάρχει επισημαίνεται με κάποια λέξη, ό,τι δεν υπάρχει μένει άγνωστο: έτσι οι λέξεις που ανταποκρίνονται στην πα-

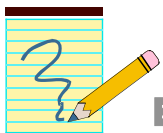
³ *Πιάτσα* : (από το ιταλικό *piazza*, πλατεία οδός) 1. χώρος όπου ασκούνται εμπορικές δραστηριότητες και κυρίως αγοραπωλησίες ειδών λιανικού εμπορίου· πρβ. αγορά. 2. (δημόσιος) χώρος άσκησης κοινωνικών δραστηριοτήτων· κατ' επέκταση, το σύνολο των ατόμων ή των ομάδων που συχνάζουν ή σχετίζονται με την αγορά.

νανθρώπινη δράση υπάρχουν σ' όλες τις γλώσσες, αντίθετα όσες έχουνε τοπική αναφορά δεν υπάρχουν στα λεξιλόγια των χωρών όπου δεν συναντάται το αντίστοιχο αντικείμενο ή η αντίστοιχη ενέργεια. Παράδειγμα: όλος ο κόσμος πίνει, το ποτό λοιπόν υπάρχει σ' όλες τις γλώσσες, αντίθετα η σκωτσέζικη φούστα, το κιλτ, είναι γνωστό σαν "κιλτ" σ' όλες τις γλώσσες και ανάλογα πάλι δεν υπάρχει μετάφραση για τη δική μας φουστανέλα.

Ο υπόκοσμος είναι φυσικό ν' ακολουθήσει τον πανανθρώπινο νόμο. Δημιουργεί λοιπόν κι αυτός τη γλώσσα του σύμφωνα με τις ανάγκες του. Κι επειδή ζει κάτω από μια συνεχή καταδίωξη, αφού παραβαίνει τα κοινωνικά δεδομένα, την έννομη τάξη, τους κανόνες της αρμονικής συμβίωσης, έχει ανάγκη να φυλάγεται, να συνεννοείται και να δρα μέσα σε μια γλώσσα δική του. Έτσι, κάθε υπόκοσμος πάνω στη Γη έχει ένα είδος δικής του γλώσσας, που υπάρχει ακριβώς για να προστατεύσει και να συντηρήσει την ύπαρξή του. Η περίφημη γαλλική αργκό, η αμερικανική σλανγκ, η οποιαδήποτε παράλληλη γλώσσα σε κάθε έθνος, αποτελεί ζωτικό στοιχείο του υπόκοσμου που υπάρχει.

Ανάλογα με τα παραπάνω παραδείγματα δημιουργείται η γλώσσα του υπόκοσμου. Κάθε λέξη βέβαια έχει την αφετηρία της, το δικαιολογητικό της, ακόμα και την ιστορία της. Και μ' αυτή τη γλώσσα ζει και κινείται ο κόσμος αυτός.

Κείμενο διασκευασμένο και προσαρμοσμένο ορθογραφικά για τις ανάγκες του μαθήματος.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ν. Τσιφόρου, *Πριν μπούμε στο ψητό*

- ❶ Χώρισε το κείμενο σε νοηματικές ενότητες και δώσε έναν πλαγιότιτλο σε κάθε ενότητα.
- ❷ Ποιο πρόβλημα φαίνεται να απασχολεί τον συγγραφέα σχετικά με το βιβλίο του, ποια είναι η θέση του και με ποια επιχειρήματα απαντά στους επικριτές του;
- ❸ Πώς εξηγεί ο συγγραφέας την ύπαρξη υποκόσμου σ' όλες τις κοινωνίες και πώς αιτιολογεί τη δημιουργία δικής του γλώσσας; Με ποια επιχειρήματα στηρίζει την άποψή του ότι η γλώσσα αυτή αποτελεί ιδιαίτερη κοινωνική γλωσσική ποικιλία;
- ❹ Ποιοι ειδικότεροι λόγοι οδήγησαν τον υπόκοσμο στη δημιουργία διαφορετικού λεξιλογίου; Συζητήστε τα παραδείγματα, με τα οποία τεκμηριώνει αυτούς τους λόγους ο συγγραφέας και, αν μπορείτε, αναφέρετε και άλλα δικά σας.

Ευρώ: η χαμένη κόρη της ελληνικής

Μια πρόταση γλωσσικής αποκατάστασης του νέου νομίσματος

Πάνε ήδη έξι μήνες που μετράμε στα χέρια μας το νέο ευρωπαϊκό νόμισμα. Δεν είναι πιστεύω νωρίς για να ξεκινήσουμε έναν απολογισμό του πράγματος και να βγάλουμε τα πρώτα μας συμπεράσματα. Και όσον αφορά τον οικονομικό απολογισμό, αυτόν τον αφήνω σε κάποιον περισσότερο αρμόδιο, καταρτισμένο και ψύχραιμο από του λόγου μου. Από τη διπλή μου όμως σκοπιά — αυτή του φιλόλογου και του ιστορικού της φιλοσοφίας — θα ήθελα να εστιάσω στο ανεπίλυτο ζήτημα που δημιουργεί η ονομασία του νομίσματος όπως, μάλλον βεβαιασμένα, την υιοθετήσαμε: *το ευρώ*. Εδώ υπάρχει ένα ζήτημα ακανόνιστο, κι ένα κακό προηγούμενο που θα το συναντούμε διαρκώς μπροστά μας, όσο ανεπίκαιρο κι αν φαντάζει στο αγοραίο ζύγι.

Θα εξηγήσω αμέσως πού έγκειται το πρόβλημα, επειδή ενδέχεται και άλλοι συνάδελφοι που ασχολούνται με τη διδασκαλία της γλώσσας στην εκπαίδευση να περιέλθουν κάποτε στην ίδια με τον γράφοντα οξύμωρη κατάσταση. Διότι εκεί που θα διδάσκουν ως βασικό χαρακτηριστικό της γλώσσας μας το κλιτικό της σύστημα, θα ελλοχεύει πάντα η εύλογη απορία κάποιου μαθητή: «Και γιατί καταφέραμε να λέμε το ευρώ, του ευρώ;». Εδώ, αν είσαι τίμιος, δεν μπορείς παρά να αποκαλύψεις τις ευθύνες, όχι τόσο της πολιτικής, όσο κυρίως της πνευματικής ηγεσίας του τόπου, για την ανοχή και την αβελτερία της έναντι του θέματος.

Πρόκειται πράγματι για το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα γλωσσικής ανακολουθίας, δεδομένου ότι το νόμισμα αποτελεί καίριο κοινωνικό αγαθό, το οποίο βρίσκεται σε καθημερινή χρήση απ' όλους τους Έλληνες, όλων των ηλικιών και τάξεων. Εντούτοις όχι μόνον η λέξη «ευρώ» **χρησιμοποιείται άκλιτη**, πράγμα αφύσικο για την ελληνική, αλλά επιπλέον συνιστά και **ορθογραφικό παράδοξο**: δεν περιλαμβάνεται στην ελληνική γραμματική κατάληξη ουδέτερου σε –ω. Η διαστροφή δε επιτείνεται από το γεγονός ότι στο κάτω-κάτω έχουμε να κάνουμε με μία **καθαρά ελληνικής καταγωγής** λέξη, η οποία μας επιστρέφεται εξαμβλωμένη.

Σπεύδω εδώ να καταστήσω σαφές ότι προσωπικά δε συμμερίζομαι τις θρηνητικές κραυγές και τη νεκρολαγνεία όσων θεωρούν ότι η «δραχμή» έπρεπε να αποτελέσει πάγια συναλλακτική μονάδα της ελληνικής φυλής. Όσο κι αν σέβομαι την ιστορία ενός παλιού θεσμού, όσο κι αν ομολογώ ότι η δραχμή διέθετε περισσότερη «ψυχή» απ' ό,τι το «άχρωμο» ευρώ, το παρελθόν δεν πρέπει να παρεμποδίζει το μέλλον και οι μεταφορές την κρίση μας. Η χώρα ακολουθεί την προοπτική της που τη συναρτά στην Ενωμένη Ευρώπη. Θα πρέπει να συνυπολογίσουμε, εξάλλου, ότι απαιτήθηκε από μέρους μας αγώνας για να καθιερωθεί στα κοινά χαρτονομίσματα η συνύπαρξη της λατινικής με την ελληνική γραφή, γεγονός που αναδεικνύει ιδιαίτερα τη γλωσσική μας φυσιογνωμία. Πώς όμως οδεύσαμε ως το πρόβλημα;

Αν διερευνήσουμε τον προβληματισμό που είχε διατυπωθεί γύρω στο 1997 για το ζήτημα, θα δούμε ότι οι περισσότερες γνώμες — με προεξάρχουσα εκείνη του κ. Μπαμπινιώτη — συνέκλιναν προς την ονομασία **«το εύρο»**, λύση που είχε υιοθετηθεί τότε και από αρκετές εφημερίδες. Πράγματι, με την επιλογή αυτή οι γλωσσικές δυσκολίες που επισημάναμε δε θα υπήρχαν και το νέο στοιχείο θα εντασσόταν αρμονικότερα στο γλωσσικό σύστημα. Στις Βρυξέλλες όμως προτάθηκε εντέλει η γραφή **«ΕΥΡΩ»** προκειμένου να διακρίνεται ξεκάθαρα η ελληνική προέλευση του ονόματος. Καλώς ή κακώς λοιπόν, ξεκινάμε από το δεδομένο της αναγραφής **«ΕΥΡΩ»** στα νέα νομίσματα.

Αντίκτυπο της συγκεκριμένης επιλογής αποτέλεσε αρχικά μια αμηχανία, και μάλιστα για το αν πρέπει να λέμε «εύρω» ή «ευρώ». Με την επικράτηση του άκλιτου «το ευρώ» συνέβησαν δύο πράγματα: από τη μια καθιερώθηκε ένας τύπος ο οποίος οδήγησε στις γλωσσικές ανωμαλίες που επισημάναμε παραπάνω, και, από την άλλη, τέθηκε το ζήτημα τι θα γράφουμε και τι θα λέμε στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Είναι πάντοτε λυπηρό να διαπιστώνει κανείς την ολιγωρία και την αμέλειά μας για καίριες συνιστώσες του δημόσιου βίου, όπως είναι η γλώσσα. Η λύση που προτάθηκε ήδη το 1997 από τον κ. Μπαμπινιώτη — και επαναλήφθηκε πρόσφατα από τις τηλε-

οπτικές ενημερωτικές εκπομπές της Τραπέζης Ελλάδος — είναι να γράφουμε μεν «ΕΥΡΩ» αλλά να λέμε «το ευρώ, του ευρώ... κ.τ.λ.». Δηλαδή να διαχωριστεί ο γραπτός τύπος και η γραμματική του από την ομιλία και τη γραμματική της. Φαινόμενο ουδόλως σπάνιο άλλωστε στη νέα ελληνική.

Η λύση του κ. Μπαμπινιώτη αφορμάται βέβαια και από το γεγονός ότι πολλοί άνθρωποι που διατηρούν ατόφιο το γλωσσικό τους αισθητήριο **κλίνουν** τον τύπο στο ουδέτερο. Άκουσα για παράδειγμα να λέγεται στην αγορά: «—Πάρε τα ευρά σου να μη στα χρωστάω...», ή «Κράτα τα ευρά σου και τα νεύρα σου!», ή, το άλλο το όμορφο, «Πόσα ευρώδία κάνει;». Η εισήγηση Μπαμπινιώτη αποτελεί βέβαια μια κάποια λύση, συνιστά όμως **συνειδητή υποχώρηση** έναντι της γλωσσικής αλληλουχίας γραπτού και προφορικού λόγου που με τόσο κόπο κατακτήσαμε και που **οφείλουμε να ενισχύουμε αντί να παραβιάζουμε ηθελημένα**.

Υπάρχει ωστόσο άλλη μία διέξοδος που ίσως μας εξασφαλίζει περισσότερα οφέλη και λιγότερες απώλειες. Όλες οι εκδοχές που συζητήσαμε, εύρο ή εύρω, ευρώ ή ευρώ (ακόμη και το *ευρών* που με διθυραμβικό ύφος απαιτεί ο κ. Ζουράρις) έχουν το κοινό **να εμμένουν στο ουδέτερο γένος**. Ίσως παρασυρμένοι από το ουδέτερο «το νόμισμα» (γεν. του νομίσματος), ίσως και από έλλειψη φαντασίας, **ποτέ, εξ όσων γνωρίζω, δε σκεφτήκαμε το νέο μας νόμισμα με θηλυκή ονομασία**. Κι όμως, το παραδοσιακό μας νόμισμα ήταν θηλυκού γένους. Αν δε κοιτάξουμε με καθαρό μάτι την αναγραφή του στα χαρτονομίσματα, θα το δούμε ξεκάθαρα: **(η) Ευρώ**.

Αυτόματα, το ξένο και άχρωμο νόμισμα αποκτά ψυχή και περιεχόμενο. Μήπως επειδή στη φιλοσοφημένη ελληνική γλώσσα το ουδέτερο γένος χρησιμοποιήθηκε εξ αρχής για τα άψυχα, για τα πράγματα που δεν είχαν φύλο, αρσενικό ή θηλυκό, και δεν μπορούσαν να τεκνοποιήσουν; Να όμως που η μυθολογία του χρήματος το θέλει να γεννά *τόκο* (γέννημα).

«Η Ευρώ» λοιπόν είναι ένας τύπος που μπορεί αμέσως να σταθεί στη γλώσσα μας ως **ουσιαστικό θηλυκό ισούλλαβο σε –ω** και να κλιθεί σύμφωνα με τα παρόμοια οξύτονα: **η Ευρώ, της Ευρώς, την Ευρώ, (ω) Ευρώ...** Εάν θέλουμε να σχηματίσουμε τον πληθυντικό αριθμό, σπάνιο βέβαια σ' αυτού του τύπου τα ουσιαστικά κατά τη γραμματική, θα λέγαμε: **οι Ευρές, των Ευρών, τις Ευρές, – Ευρές**. Αφετέρου, δεν απομακρυνόμαστε έτσι από τον ήδη υπάρχοντα φωνητικό τύπο αλλά τον εμπλουτίζουμε.

Προσφέρει επίσης το πρακτικό όφελος του ότι δε χρειάζεται να επέμβουμε άμεσα στα ήδη υπάρχοντα τραπεζογραμμάτια για να εξομαλύνουμε την ορθογραφία, ενώ παράλληλα παύει η γλωσσική μας ανακολουθία. Ίσως βέβαια στο μέλλον χρειαστεί διόρθωση του ενικού σε πληθυντικό αριθμό για να α-

ποδοθεί σωστά η αριθμητική συμφωνία: π.χ. 50 ευρώ. Αλλά αυτή είναι η μόνη απώλεια.

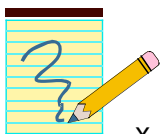
Από εκεί και ύστερα νομίζω ότι είναι θέμα χρήσης και εξοικείωσης αλλά δεδομένου ότι ο νέος τύπος προσφέρεται ευκολότερα τόσο στη γλώσσα όσο και στη φαντασία, θα είναι περισσότερο εύκολο να αφομοιωθεί από το ανοίκειο, άκλιτο και ουδέτερο «το ευρώ». Οι καλλιτέχνες, οι δημοσιογράφοι, οι καθηγητές μας και ο κόσμος θα έχουν πλέον τον λόγο.

Θέλω να πιστεύω ότι η αλλαγή που προτείνω, όσο ανεπίκαιρο κι αν φαντάζει πλέον το ζήτημα αυτό, έχει τη σημασία της για τους επόμενους καιρούς. Επιτυγχάνει τελικά να εξομαλύνει ως ένα βαθμό τις σχέσεις μας με το νέο νόμισμα και αίρει κάποιες καχυποψίες που δημιουργούνται κατά την γενικότερα επίπονη ευρωπαϊκή μας πορεία. Βοηθά και ενισχύει τέλος όχι μόνο τη γλώσσα μας αλλά και το λόγο που εκφέρεται μ' αυτή, ικανοποιώντας αυτή την διπλή μέριμνα με την οποία εξαρχής υποσχέθηκα να προσεγγίσω το θέμα.

Ολοκληρώνοντας τη μικρή μου συμβολή, θα επαναλάβω ως ευχή μια παλιά ιδέα του κ. Μπαμπινιώτη: σε ανάλογες περιπτώσεις, οι οποίες όλο και θα πληθαίνουν στο μέλλον, είναι ανάγκη να υπάρξει μια πιο συστηματική και έγκαιρη αντιμετώπιση μέσω ενός διεπιστημονικού θεσμού, εξαρτώμενου ίσως από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Είναι εντέλει ζήτημα βούλησης να αποκαταστήσουμε τόσο τη λέξη όσο και τη γλώσσα που τη γέννησε.

Χάρης Ταμπάκης

Ιστορικός της Φιλοσοφίας, Φιλολόγος
Από την εφημερίδα «Μαχητής», 06-08-2002.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Χ. Ταμπάκη, *Ευρώ...*

- ❶ Ποια προβλήματα επισημαίνονται στο κείμενο σχετικά με τη χρήση του νέου νομίσματος; Γιατί θα έπρεπε να μας απασχολήσουν;
- ❷ Εντοπίστε τους τρόπους με τους οποίους ο συγγραφέας προσπαθεί να «διορθώσει» τη γλωσσική ατασθαλία που προκαλεί η χρήση της συγκεκριμένης λέξης.
- ❸ Εξετάστε τις λύσεις που προτάθηκαν για το ζήτημα τίθεται στο κείμενο και αξιολογήστε τις προκρίνοντας εσείς κάποια και δικαιολογώντας την επιλογή σας.

2. Περίληψη από γραπτό λόγο

Περίληψη ονομάζεται ένα σύντομο κείμενο το οποίο *συνοψίζει με πιστότητα* ένα πιο εκτεταμένο κείμενο, αποδίδοντας την ουσία του νοήματός του σε βαθμό που να μπορεί να το υποκαταστήσει.

Τρόπος εργασίας:

- * Για να ετοιμάσουμε μία σωστή περίληψη θα πρέπει πρώτα να εξασφαλίσουμε ότι συντάξαμε ικανοποιητικές σημειώσεις.
Η εργασία των σημειώσεων είναι απαραίτητη διότι η περίληψη συντάσσεται σε τελική μορφή από το κείμενο των σημειώσεων.
- * Κατόπιν, μεταφέρουμε τις σημειώσεις μας σε μία ενιαία παράγραφο φροντίζοντας να αποδοθεί η διάρθρωση (οργάνωση) του αρχικού κειμένου.
- * Η σύνταξη της περίληψης απαιτεί χρήση σύνθετου και πολύπλοκου ύφους με ταυτόχρονη προσπάθεια πύκνωσης του νοήματος.

Σύνθεση περίληψης:

- * Στην αρχή της περίληψης *επισημαίνουμε το θεματικό κέντρο* του κειμένου.
- * Στη συνέχεια, με βάση τις σημειώσεις μας, δείχνουμε τον τρόπο με τον οποίο ο συγγραφέας αναπτύσσει το θέμα του κατά ενότητες: κατά παραγράφους, ή κατά νοηματικές ενότητες, ανάλογα με την διάρθρωση του κειμένου.
Προσοχή στην απόδοση των σχέσεων του κεντρικού θέματος με τις επιμέρους νοηματικές ενότητες.
- * Χρησιμοποιούμε πλάγιο λόγο και δικό μας λεξιλόγιο, αποφεύγοντας τις αυτούσιες φράσεις από το κείμενο.

- * Η περίληψη είναι άσκηση αφαιρετικής ικανότητας και συμπύκνωσης του λόγου. Γι' αυτόν τον λόγο δεν πρέπει να καταστρατηγούμε τα όρια έκτασης που μας δίνονται (συνήθως 90-120 λέξεις).

Συμβάσεις που πρέπει να τηρούνται στην περίληψη:

- * Στόχος της περίληψης είναι η πιστή παρουσίαση του αρχικού κειμένου, οπότε κάθε επιπλέον φράση δική μας (σχολιασμός, αξιολόγηση, κρίση) αποτελεί ολίσθημα.
- * Το ύφος της περίληψης πρέπει να είναι απρόσωπο, αντικειμενικό σαν την περιγραφή ενός ψυχρού παρατηρητή. Δεν πρέπει να επηρεάζεται από το ύφος του πρωτότυπου κειμένου.
- * Αυτούσιες φράσεις του αρχικού κειμένου πρέπει χρησιμοποιούνται σπάνια και να τίθενται εντός εισαγωγικών.

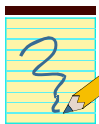

Νέοι και τηλεόραση

Οι σχέσεις των **παιδιών** και των **νέων** με την **τηλεόραση** προκαλούν συχνά μεγάλη ανησυχία σε γονείς και εκπαιδευτικούς, ώστε οι επικρίσεις αλλά και οι οξύτητες εξαιτίας της σχέσης αυτής να αποτελούν συχνό φαινόμενο. Ωστόσο, θα λέγαμε ότι είναι μάλλον υπερβολικό να αποδίδονται όλα τα στραβά της εποχής στο **τηλεοπτικό μέσον**.

Όπως όλοι γνωρίζουμε, η τηλεόραση κατηγορείται — και μάλιστα με έντονο φανατισμό, όταν πρόκειται για τα παιδιά — ότι καταστρέφει τη φαντασία, προκαλεί τη βία, υποσκάπτει την οικογενειακή ζωή, εμποδίζει την ανθρώπινη επικοινωνία και πολλά άλλα. Η τηλεόραση είναι αυτό το μαγικό κουτί που τα καθηλώνει, τα εμποδίζει να αναπτύξουν άλλες χρήσιμες δραστηριότητες και, κυρίως, να ασχοληθούν με τα μαθήματά τους, να «ανοίξουν και κανένα βιβλίο».

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια η άγωνα αντιπαράθεση **τηλεόρασης-βιβλίου** τείνει να εγκαταλειφθεί. Γενική είναι η τάση παραδοχής ότι κάθε μέσον έχει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, τις ιδιαίτερες λειτουργίες του, εξυπηρετεί διαφορετικούς σκοπούς και καλλιεργεί διαφορετικές δεξιότητες. Με αυτή την έννοια, θα ήταν προτιμότερο να αναζητήσουμε αλλού ερμηνείες για το πώς συμβαίνει η πλειονότητα (50-60%) των παιδιών από όλα τα κοινωνικά στρώ-

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

- 1 Να συνταχθεί η περίληψη του κειμένου της σελίδας 77 του βιβλίου (σε 100 περίπου λέξεις) προκειμένου να παρουσιαστεί στην τάξη.
- 2 Μελετήστε το κείμενο με τον τίτλο «Μίκυ, ο πολιτικός» και συντάξτε την περίληψή του σε 100 περίπου λέξεις.
- 3 Να γίνει η περίληψη από το κείμενο του Ν. Τσιφόρου «Πριν μπούμε στο ψητό» σε ουδέτερο ύφος και χωρίς δικό σας σχόλιο.
- 4 Να συνταχθεί η περίληψη από το κείμενο «Αυτόματοι μεταφραστές».
- 5 Να συνταχθεί η περίληψη του άρθρου «Ευρώ: η χαμένη κόρη της ελληνικής».

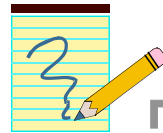
ματα να μη διαβάσει κανένα **εξωσχολικό βιβλίο** στον ελεύθερο χρόνο. Είναι πράγματι απορίας άξιο, αν αναλογιστούμε ότι το βιβλίο αποτελεί το κυριότερο και σχεδόν αποκλειστικό μέσον γνώσεων και πληροφοριών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Είναι πράγματι απορίας άξιο το γεγονός ότι οι περισσότεροι νέοι δε γνωρίζουν την πρακτική της **ανάγνωσης** παρά μόνο στο πλαίσιο των κανόνων που επιβάλλει το **σχολείο** και, βεβαίως, δεν καταλαβαίνουν τι σημαίνει «απόλαυση του κειμένου». Το **εκπαιδευτικό σύστημα** αποτυγχάνει συνολικά και συστηματικά να καλλιεργήσει μια ουσιαστική επιθυμία για το διάβασμα που να συνοδεύει ως αυθόρμητη επιλογή τα άτομα στην εκτός σχολείου ζωή τους, απαλλαγμένη από τις υποχρεώσεις της σχολικής διαδικασίας.

Είναι απλοϊκό να πιστεύουμε ότι η **τηλεόραση** είναι υπεύθυνη γι' αυτό το φαινόμενο. Και τούτο επειδή ποτέ στην ιστορία δεν κυκλοφόρησαν τόσα πολλά βιβλία, όπως επίσης ποτέ στην ιστορία ο σχολικός θεσμός δεν υπήρξε ισχυρότερος και μαζικότερος από ό,τι στην εποχή της τηλεόρασης. Συνεπώς, πρέπει να ασχοληθούμε με τα βαθύτερα εκείνα αίτια που οδηγούν στην απόρριψη του βιβλίου από μια μεγάλη μερίδα των παιδιών αντί να περιοριζόμαστε στην ανακάλυψη «αποδιοπομπαίων τράγων».

Περίληψη

Η συγγραφέας **αναφέρεται** στην ανησυχητική επίδραση της τηλεόρασης στα νεαρά άτομα, θεωρώντας ωστόσο εσφαλμένο να επιρρίπτονται όλες οι ευθύνες στο μέσον αυτό. **Ειδικότερα**, στην τηλεόραση αποδίδεται πλήθος αρνητικών επιδράσεων με κύρια επίπτωση στη μελέτη. **Αλλά** τηλεόραση και βιβλίο είναι απλά δύο διαφορετικά μέσα πληροφόρησης. **Εφόσον** δε όλη η παρεχόμενη εκπαίδευση στηρίζεται στο βιβλίο, αναρωτάται γιατί δεν αναπτύσσεται τελικά η όρεξη για διάβασμα στα παιδιά; **Καταλήγει** υποστηρίζοντας ότι δεδομένης της υπάρχουσας πληθώρας βιβλίων και της μαζικότητας του σχολικού θεσμού, δεν πρέπει να κατηγορείται αποκλειστικά η τηλεόραση αλλά να ερευνηθούν τα ουσιαστικά αίτια απόρριψης του βιβλίου.

94 λέξεις

ΑΣΚΗΣΗ ΠΛΑΓΙΟΥ ΛΟΓΟΥ

Περνώντας από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο είμαστε υποχρεωμένοι να επιφέρουμε ορισμένες μετατροπές στο λόγο μας προκειμένου εντέλει να έχουμε άρτιο νόημα. Υποθέτοντας ότι διενεργείτε δημοσιογραφική έρευνα για κάποια εφημερίδα, προσπαθήστε να αποδώσετε τις παρακάτω συνεντεύξεις σε πλάγιο λόγο.

Χρήσιμα στην εργασία σας μπορεί να σας φανούν τα ρήματα:

<i>προσθέτω</i>	<i>αναφέρω</i>	<i>υποστηρίζω</i>
<i>συμπληρώνω</i>	<i>δηλώνω</i>	<i>θεωρώ</i>
	<i>σημειώνω</i>	<i>ερμηνεύω</i>
	<i>επισημαίνω</i>	<i>διατείνομαι</i>
<i>τονίζω</i>	<i>παραδέχομαι</i>	<i>απορώ</i>
<i>προβάλλω</i>	<i>αντιτείνω</i>	<i>αναρωτώμαι</i>
<i>υπογραμμίζω</i>	<i>αντιτίθεμαι</i>	

Ο Δήμαρχος Στράτου δέχεται τους δημοσιογράφους στο γραφείο του για μια συνέντευξη με την ευκαιρία της προεκλογικής περιόδου.

ΔΓΣ — *Κύριε Δήμαρχε, αληθεύει ότι δεν θα είστε ξανά υποψήφιος στις επερχόμενες εκλογές;*

ΔΧΣ — *Ναι, και αυτός είναι ο λόγος που σας προσκάλεσα σήμερα εδώ. Είναι η τελευταία φορά που συναντιόμαστε επίσημα.*

ΔΓΣ — *Ποιοι είναι οι λόγοι που σας οδήγησαν σ' αυτήν την απόφαση;*

ΔΧΣ — *Κυρίως λόγοι προσωπικοί. Διανύσαμε το πρώτο διάστημα εφαρμογής του προγράμματος "Καποδίστριας" για τη συνένωση κοινοτήτων σε δήμους και οι δυσκολίες υπήρξαν σημαντικές. Έντονες υπήρξαν οι τριβές μεταξύ κατοίκων των διαφόρων συνοικισμών και σπάνια επιδείχθηκε πνεύμα συνεργασίας. Θα ήθελα λοιπόν να ξαναβρώ την ηρεμία μου, τη δουλειά και την οικογένειά μου.*

ΔΓΣ — *Αισθάνεσθε ότι το έργο σας ολοκληρώθηκε;*

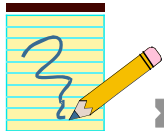
ΔΧΣ — *Η αλήθεια είναι ότι η εργασία για το κοινό καλό δεν τελειώνει ποτέ. Εγώ και οι συνεργάτες μου προωθήσαμε λύσεις σε κάποια πάγια προβλήματα, σε κάποια άλλα αφήνουμε εκκρεμότητες. Τα δημόσια προβλήματα αναφύονται διαρκώς, οι άνθρωποι ωστόσο έχουν και τα όριά τους. Ελπίζω να μπορέσω στο μέλλον να προσφέρω κάτι παραπάνω.*

ΔΓΣ — Ποιο κρίνετε ως σημαντικότερο ζήτημα αυτή τη στιγμή στον Δήμο;

ΔΧΣ — Με το δεδομένο της οικονομικής κρίσης, το πιο επείγον είναι το ζήτημα της περιστολής των δαπανών, ώστε να μπορέσει ο οργανισμός του Δήμου να συνεχίσει απρόσκοπτα τη λειτουργία του.

ΔΓΣ — Ποιον θεωρείτε ως καταλληλότερο για διάδοχό σας;

ΔΧΣ — Αυτόν που θα αναδείξει προσεχώς ο λαός μέσα από τις δημοκρατικές διαδικασίες. Ας κάνουμε λίγη υπομονή και θα τον μάθουμε σύντομα.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΣΥΝΤΟΜΕΥΣΗΣ

❶ Πύκνωσε το λόγο αντικαθιστώντας την υπογραμμισμένη φράση με **ουσιαστικό**. Μπορείς να επιφέρεις αλλαγές στο λόγο εάν είναι απαραίτητες:

- Αυτό που πέτυχε ήταν πολύ μεγάλο κατόρθωμα.
- Τα υλικά από τα οποία αποτελείται αυτό το προϊόν είναι γνήσια.
- Την εκδήλωση παρακολούθησε μεγάλος αριθμός ανθρώπων.
- Ο ΟΗΕ πέτυχε τον τερματισμό των συγκρούσεων στην περιοχή.
- Παρά τις αντίθετες απόψεις που εξέφρασε στην αρχή, τελικά συμφώνησε μαζί μου.
- Το σύνολο των ιδιαίτερων και ποικίλων επιτευγμάτων του ανθρώπου απειλείται από τον πυρηνικό όλεθρο.
- Ο άνθρωπος είναι από τα ζώα που προορίζονται να ζήσουν σε οργανωμένες ομάδες ατόμων.
- Ποιο ήταν το γεγονός που προκάλεσε την αναταραχή;
- Πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο σύστημα ιδεών που εξηγεί το φαινόμενο.

❷ Πύκνωσε το λόγο αντικαθιστώντας την υπογραμμισμένη φράση με **ρήμα**. Μπορείς να επιφέρεις αλλαγές στο λόγο εάν είναι απαραίτητες:

- Με τις μηχανές έγινε μικρότερο το κόστος παραγωγής.
- Δεν υπολογίζει τους κινδύνους.
- Θα σε κάνει καλά ο χρόνος.

- Με δικαστική απόφαση του αφαιρέθηκε η κυριότητα του ακινήτου, το οποίο περιήλθε στη δικαιοδοσία του κράτους.
- Μειώθηκε η τιμή του εθνικού μας νομίσματος.
- Λέει πολλά λόγια χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο.
- Η πρόταση αυτή απέσπασε τις περισσότερες ψήφους στη γενική συνέλευση των μαθητών.
- Προβάλλει επίμονα την άποψη του ότι χρειάζεται ανανέωση.
- Χρειάζεται να περιγραφεί με ακρίβεια και σαφήνεια η έννοια για την οποία μιλάμε.
- Εξέφρασε θετική γνώμη για την αντίθετη από τη δική μας άποψη.

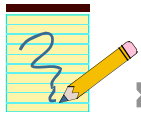
❸ Πύκνωσε το λόγο αντικαθιστώντας την υπογραμμισμένη φράση με **επίθετο ή μετοχή**:

- Ο άνθρωπος που με σύνεση φροντίζει έγκαιρα για το μέλλον αντιμετωπίζει λιγότερα προβλήματα.
- Τα μέσα που χρησιμοποιεί για να πετύχει το σκοπό του, δε συμφωνούν με τους νόμους και τα καθιερωμένα.
- Η αντίδρασή του έγινε την κατάλληλη στιγμή.
- Ο άνθρωπος που δίνει όλο του τον εαυτό στο έργο του έχει συνήθως πολύ καλά αποτελέσματα.
- Είναι κάποιος που δεν κράτησε τον όρκο που έδωσε.
- Με τη σιωπή σου επιβαρύνεις τη θέση σου.
- Η τόσο επίμονη σε αναπόδεικτες αλήθειες θέση του δεν αφήνει περιθώριο για συζήτηση.
- Προκύπτει με λογικούς και τεκμηριωμένους συλλογισμούς η ενοχή του.
- Η τακτική του αυτή να εκφράζεται ενάντια στις κυβερνητικές επιλογές, ενίοτε διχάζει.
- Την αντίθεσή τους εξέφρασαν οι χώρες που απολαμβάνουν υψηλό βιοτικό επίπεδο και ισχυρή οικονομία.

❹ Πύκνωσε το λόγο αντικαθιστώντας τη φράση που είναι γραμμένη με πλάγια γράμματα με **σύνθετη** λέξη:

- Η συζήτηση κατέληξε σε φραστική διαμάχη.
- Οι προσδιορισμοί που βρίσκονται στην ίδια πτώση με αυτό που προσδιορίζουν είναι τέσσερις.
- Η δημοκρατία εδραιώθηκε στη χώρα μας μετά την αλλαγή του πολιτεύματος το 1974.

- Αν εξετάσουμε το θέμα πιο προσεκτικά και σε βάθος, θα βρούμε την αλήθεια.
- Έχει γεμίσει το σπίτι με πράγματα μικρής αξίας.
- Θα επιστρέψω στα μέσα της εβδομάδας.
- Με την διαμαρτυρία μας αυτή θελήσαμε να προκαλέσουμε την προσοχή και την κατανόηση του κόσμου για το ζήτημα των ανέργων πολιτών.
- Τα φαινόμενα αυτά προκύπτουν από την ύπαρξη σειράς νοσηρών καταστάσεων στην κοινωνία.
- Προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν τις δύσκολες καιρικές συνθήκες με πολλούς και διάφορους τρόπους.
- Μα είναι φανερό ότι εδώ διαπιστώνεται η αποκλειστική επιδίωξη του εύκολου και γρήγορου κέρδους.
- Υπέβαλε έκθεση με τις κρίσεις του για τα συγκριτικά αποτελέσματα της εταιρίας.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΣΥΝΤΟΜΕΥΣΗΣ

Υποθέστε ότι το κείμενο αυτής της άσκησης προέρχεται από το ημερολόγιό σας.

- Εφαρμόζοντας τις τεχνικές πύκνωσης που δίνονται στη συνέχεια, να συνθέσετε μια συντομότερη παραλλαγή αυτού του κειμένου, η οποία και αποτελεί τμήμα μιας επιστολής που στέλνετε σε μια φίλη.
- Έπειτα, μιλώντας στο τηλέφωνο υπό πίεση χρόνου, να αποδώσετε το περιεχόμενο του κειμένου χρησιμοποιώντας τις θεματικές περιόδους των παραγράφων.

Τεχνικές πύκνωσης

α) Απαλοιφή ονομαστικού προσδιορισμού:

η όμορφη πόλη → η πόλη
 η άκριτη και επιπόλαιη ενέργεια → η ενέργεια
 ο αδίστακτος μηχανισμός που αλλοτριώνει τον ανήμπορο να αντιδράσει άνθρωπο →
 το ανεπίλυτο αυτό πρόβλημα προκαλεί
 αδικαιολόγητη όξυνση και επιτρέπει έτσι σε
 ορισμένους αφελείς συμπολίτες μας να
 αντιδρούν με βίαιο και σκαιό τρόπο →

β) Αντικατάσταση μιας σειράς υπωνύμων από το υπερώνυμό τους:

κινητοποιήθηκαν όλα τα αυτοκίνητα, τα
 αεροπλάνα, τα καράβια, τα τρένα
 → κινητοποιήθηκαν όλα τα μέσα μεταφοράς

επισκέφθηκε τη Ζάκυνθο, την Κεφαλονιά, την
 Ιθάκη, τη Λευκάδα, την Κέρκυρα, τους Παξούς →
 θα πρέπει φυσικά να αποκλείσουμε την περιοχή,
 να κινητοποιήσουμε τις υπηρεσίες περιθάλψης,
 να εμβολιάσουμε τους περίοικους και να
 ενημερώσουμε για τα μέτρα προφύλαξης, ώστε
 να μην εξαπλωθεί η ασθένεια →

έγινε γνωστό ότι οι άγνωστοι προέβησαν σε
 βανδαλισμούς, καταστροφές καταστημάτων και
 αυτοκινήτων, εμπρησμούς κάδων απορριμμάτων
 και προπηλακισμούς πολιτών, προτού αποχωρή-
 σουν προς άγνωστη κατεύθυνση →

γ) Αντικατάσταση μιας περιόδου από τη λεκτική πράξη⁴ που δηλώνει:

Η μητέρα του Νίκου είπε στον καθηγητή της
 τάξης ότι στο γιο της έτυχε μια οικογενειακή
 υποχρέωση, κοιμήθηκε αργά και γι' αυτό δεν
 ήρθε στο σχολείο τη Δευτέρα.

→ Η μητέρα του Νίκου δικαιολόγησε τις
 απουσίες του γιου της.

Σκόπιμο θεωρώ πρώτ' απ' όλα να συγκεντρω-
 θούμε, να μελετήσουμε τα δεδομένα, να ακού-
 σουμε τις διάφορες προτάσεις και έπειτα να
 αποφασίσουμε →

Προσωπικά θα εξέφραζα κάποιες σκέψεις οι
 οποίες μάλλον δυσπιστία δείχνουν γι' αυτό το
 οποίο προτείνετε. →

Με την παρούσα αφήνω το χωράφι του μύλου, το
 σπίτι στο χωριό και το γειτονικό αλωνάκι, όλη
 την περιουσία μου δηλαδή, στον γιο μου τον
 Μιχάλη. →

Δήλωσε αντίθετος σ' αυτή τη μορφή κατάληψης,
 η οποία δεν έχει στόχους και αιτήματα ουσίας. →

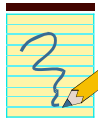
δ) Αντικατάσταση μιας σειράς ενεργειών από μία φράση που επιγράφει την όλη πράξη:

Τηλεφώνησα, για να επιβεβαιώσω την ημέρα και
 την ώρα της χοροεσπερίδας, αγόρασα ρούχα
 κατάλληλα για την περίσταση, έψαξα για ένα
 ανάλογο δώρο και εξασφάλισα και συνοδό.
 → Ετοιμάστηκα για τη χοροεσπερίδα.

Δεν μπόρεσα, γιατί ήρθε ο Νίκος και με
 ξεσήκωσε με το αυτοκίνητο, να πάμε να δούμε
 μία όμορφη τοποθεσία που είχε εντοπίσει.
 Γυρίζαμε για ώρα στα μονοπάτια και τις πλαγιές
 και είδαμε τα πάντα. Μας πήρε λοιπόν ώρα μέχρι
 να γυρίσουμε.

Ο Νίκος ασχολήθηκε μόνος του με την εξεύρεση
 και την ενοικίαση της αίθουσας. Έπειτα συνεν-
 νοήθηκε με τους μουσικούς της βραδιάς. Βρήκε
 τέλος εθελοντές για να διακοσμήσουν τον χώρο
 και να ετοιμάσουν τα ποτά και τα φαγητά για την
 εκδήλωση. →

⁴ Οι λεκτικές πράξεις αναφέρονται στις σελ. 106 του Α' τεύχους της Έκφρασης-Έκθεσης.

ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΞΑΣΚΗΣΗΣ

Ένα καταπληκτικό, φωτεινό πρωινό, αντάξιο των πρώτων ημερών της Άνοιξης, άκουσα το γνωστό κουδούνισμα του τηλεφώνου. Στην άλλη άκρη του σύρματος ήταν η φίλη μου με φωνή ασυνήθιστα μυστηριώδη, αλλά και σαφώς χαρούμενη.

«Πώς σχεδιάζεις να περάσεις το επόμενο καλοκαίρι;», ρώτησε με ύφος παιχνιδιάρικο. Και συνέχισε χωρίς να περιμένει απάντηση: «Δύσκολα πάντως θα βρεις πρόταση καλύτερη από τη δική μου». Και για να προλάβει την απορία μου, συμπλήρωσε: «Μόλις πληροφορήθηκα ότι κέρδισα σε ένα ξεχασμένο διαγωνισμό μία απίθανη κρουαζιέρα για δύο στο Αιγαίο: Σκόπελο και Σκιάθο, Σύρο, Πάρο, Νάξο, Μύκονο, Σαντορίνη, Ρόδο, Σάμο, Κω! Και εφόσον ούτε ο αδερφός μου, ούτε οι γονείς μου ενδιαφέρονται, σκέφτηκα εσένα, που συνήθως δεν έχεις πού να πας το καλοκαίρι. Δεν φαντάζομαι να υπάρχει απρόβλεπτο «εμπόδιο;»

«Μου λες αλήθεια ή αστειεύεσαι;» κατάφερα να ρωτήσω, μετά από μερικά δευτερόλεπτα αμηχανίας, ενώ παράλληλα σκεφτόμουν τι θα μπορούσαν να σημαίνουν όλα αυτά και προσπαθούσα να μην αφεθώ σ' έναν ενθουσιασμό που ίσως αποδεικνυόταν αβάσιμος.

Η απάντησή της μου διέλυσε τις επιφυλάξεις: «Θα ήταν κακόγουστο εκ μέρους μου τέτοιο αστείο. Μιλώ πολύ σοβαρά και αν σου αρέσει η ιδέα, καλά θα κάνεις να αρχίσεις να ετοιμάζεσαι. Η κρουαζιέρα είναι προγραμματισμένη για το δεύτερο δεκαήμερο του Ιουλίου.» Ευτυχώς που ξεπέρασα την έκπληξή μου και είπα: «Ευχαριστώ που με σκέφτηκες, ευχαριστώ για την πρόταση και ευχαριστώ προκαταβολικά και για την κρουαζιέρα.»

Μόλις τελείωσαν οι εξετάσεις στο σχολείο, αγόρασα χάρτη με τα νησιά που θα βλέπαμε, βιβλία για τα αξιοθέατα, καπέλο, παπούτσια και τσάντα για το πλοίο και δανείστηκα μία μικρή φωτογραφική μηχανή.

Έτσι, μέχρι να έλθει η πολυπόθητη ημέρα της αναχώρησης, είχα ήδη αποκτήσει τη νοοτροπία του τουρίστα. Ξεκινήσαμε λοιπόν με πρώτο σταθμό τη Σκιάθο. Στο πλοίο συνταξιδιώτες μας ήταν ορισμένοι Γάλλοι, πέντε ή έξι Ιάπωνες, αρκετοί πολύβουοι Ιταλοί, περισσότεροι Γερμανοί, μία παρέα Ιρλανδών, ένα νεαρό ζευγάρι Σουηδών και μόνο μερικοί Έλληνες. «Ευκαιρία να δοκιμάσουμε τα Αγγλικά και τα Γαλλικά μας», είπα στη φίλη μου.

Οι μέρες πέρασαν πολύ γρήγορα αλλά οι ευκαιρίες για συζήτηση ήταν αρκετές. Μερικά από τα θέματα ήταν: το Ασκληπιείο της Κω, οι Κούροι της Νάξου, η προϊστορική πολιτεία της Σαντορίνης, τα σπίτια, τα υλικά τους και το σχέδιο των σημερινών νησιωτικών οικισμών, οι σαλάτες, ο μουσακάς, τα είδη των ψαριών, η χρήση του λαδιού και των μυρωδικών στα φαγητά.

Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού στο πλοίο, μπορούσαμε να κολυμπήσουμε στην ευρύχωρη πισίνα, να παίξουμε συναρπαστικές παρτίδες σκακιού σε μία τεράστια σκακιέρα, να ψωνίσουμε ρούχα και καλλυντικά, να κουρευτούμε ή να χτενιστούμε στο κομμωτήριο, να παρακολουθούμε το βραδινό καλλιτεχνικό πρόγραμμα ή να τραγουδούμε ελληνικά, αγγλικά ή και ιταλικά τραγούδια, με τις εύθυμες παρέες, όπου κάποιος έπαιζε πιάνο ή κιθάρα.

Φαντάζομαι ότι αυτές τις μοναδικές διακοπές θα τις θυμάμαι για πολλά χρόνια.

